

Pron. mǎrsébu i mǎrsébul vaig oir a Cornellà 1928, i en l'enq. d'Arboçols, 1960 (xxvii, 32-35); *mǎrsébul* oït en conversa al Mtre. J. Seb. Pons, 1960; cert que la gent simple i pagesa de la rodalia només en diu avui *ǎmunǎstí* sense més, com vaig constatar aquell any a Noedes (xxvi, 115.13) i amb un altre inf. d'Arboçols.

Nom que duu, per a tot català i tot home culte, la marca inesborrable de Verdaguer: «Les santes abadies / *Marcèvol*, Serrabona i Sant Miquel, / i tu, decrèpit Sant Martí que omplies / aquelles valls de psalms i melodies, / la terra d'àngels, i de sants, el cel» (*Canigó* XIII, v.2, ed.1906 IV 286); accentuat inequívocament a la *e*. versos amb ictus a la 2a. síl·laba.¹

MENCIONS ANT. 1010. *Marceval*, primera menció segons Alart (*Bu. So. Agr. Pyr. Or.* x, 82); 1088: *Marceual* (Alart, *Cart. Rouss.* 99); 1106: «mansum de *Vulpillera* in villa Sti. Felicis subteriore --- in *Cassagnes*, dimitto Ste. Marie de *Marceval* ---» (col. Moreau, XLII, 84; en regesta en Alart, *Cart. Rouss.*, p. 117; 1130, (reg. *Hist. Lgd.* v, 1022); 1306: *Marcivolo* (Alart, *InuLC*, s.v. *saumer*); 1337: *Marcivolo* (*Stils de Vfr. Cfl.* 32 i 40v^o); 1359: *Marceuoll* (*CoDoACA* XII, 123); 1360: «lo Prior de *Marcevol*» (doc. de Vinça, *InuLC*); 1365: «per desparedar la porta de *Marcèvol*, qui era tapat» (doc. de Vinça. *InuLC*); 1370: «pagé per 12 trosses qui anaven al pont de *Dotra*, per lo perdó de *Marsevol*» (*InuLC*, s.v. *trossa*); 1385: *Marseuol* (Alart, *Doc. Gē. Hi.* 18); 1395: *Marcevol* (ib., 27); 1435: *Marchivolo* (ib. 87); 1596: «lo dia de Sancta Creu --- en un aplech que --- se fa en la capella de *Marcèvol*, sobre Vinça ---» (*RLR* LVI 452).

Més dades històriques i geogràfiques, algunes útils per al toponimista, es trobaran en P. Vidal, *Guide Pyr-Or.* 239, 42, i «Étude Hist. sur le Prieuré de *Marcevol*» en *Bu. So. Agr. Pyr-Or.* xxxix (1888). Ponsich (*Top.* 96), n'hi afegeix bastantes, sobretot des del S. XII, entre les quals: 1091: eccl. B. Ma. de *Marceval*, 1114 i 1128: «B. de *Marceval*; 1163: parr. S. M. de *Marcevol*; 1180: de *Marcivolo*; 1243: forcia de *Marcivol*; 1400: domus de *Marcivolo*; 1404: «prioratus mon. B. Ma. de *Marcivolo*, i el nom concurrent «eccl. o hermita de S. Maria de les Grases» (o Gradas) aa. 1399 i 1688.

ETIM. És segur, i fins evident, que es tracta del mateix mot que ha donat el nom dels *marxivols* «*Helleborus fetidus*», planta medicinal, provinent del ll. *MARCIBILIS*, pròpt. 'marcescible' (*DECat.* v, 473b53-475a32). És una planta típica de les valls mitjanament elevades, com la de *Marcèvol*.

Els *marxivols* són símbol de la bona collita, segons llur globulació: que els pagesos prenen com senyal segur de collita abundosa sempre que arriba a ser plena: com m'han confirmat i ponderat moltíssimes vegades a les comarques dels dos vessants pirinencs 1955ss.; i com ja ho han escrit els botànics atents al saber popular, 474b8ss. i 99ss.; és també propi d'aquesta planta, el conservar-se, tot i

marcint-se, quan vénen les calor seques; llavors és quan té més sucs, forts i vesicants, d'on l'aplicació, que fan els curadors populars, dels *marxivols* o *manxiules*, per salvar les cames o potes tumefactes.

En el nostre cas, seria pres com a símbol de la prosperitat del país, pels rústics; i de la salvació de les ànimes, pels monjos, servint d'emblema del monestir, que per a això hi fundaren.

Els *marxivols* tenen viva en el Conflent la forma *marcívolo* de llur nom (oïda a Arboçols mateix, xxvi, 95), *mǎrsibu* a Ralleu i Conat (*DECat.* v, 474b31-32). En l'evolució del mot hi hagué un corrent mig-savi, segons el qual s'ha conservat la *i* del ll. *marcibilis*, gràcies a l'ús medicinal i dels herbolaris i curandars; i també com a adj. apel·latiu: «¿on ets hort, on colliem ahir roses i lliris? / ¿on sou, mes flors, *marcívoles* Hespèrides, a on? / ---» Verdaguer a l'*Atlàntida*: *DECat.* 473b4).

Per altra banda, però, en aquest antiquíssim nom de lloc, estereotipat des d'època arcaica, la *l* ha donat è segons rigorosa fonètica popular; no sense que en algunes mencions antigues vagi penetrar també el tractament semiculte en *i*, com hem vist en les de 1306, 1337, 1435 i en les de 1180, 1243 i 1404 adduïdes per Ponsich. En el tractament de la vocal postònica, observem que -*l*- apareix com -*al* en les més arcaïques (totes les dels SS. x-xiii) acabant de mostrar (per si hi hagués algun afrancesat incrèdul) que sempre ha tingut terminació àtona; després s'imposà el tractament cat. normal -*vol*.²

¹ També en l'ed. Bàrcino d'*Excursions i sojorns de Verdaguer en les c. Pirinenques*, pp. 54, 55, mapa de p. 56, i p. 60, n.39). Em deia Casac. que un corrector d'impremta (obeïnt a la bàrbara pron. *marsebòl* oïda a estudiants rossellonesos (afrancesats, vulgues-no-vulgues) li havia llevat l'accent, i ja era tirat quan volgué corregir-ho. Ponsich (*Top.*) ho posa bé.—² A penes cal refutar la noteta de Guiter (*RLiR* xxiii, 23) que el dóna com a nom pre-romà. Aquest aficionat, llosc i peresós per a tot estudi lingüístic, i cec del tot en temes pre-romans, no vol veure que l'arrel *març-* és romànica, tan inequívoca, com ho són d'avior pre-llatina les de *Toèvol*, *Ardèvol*, *Isòvol*, que pretexta.

Marco Beni ~ v. 1, 258.23

MARCOVAU

Poble agregat al mun. de Foradada (Noguera).

PRON. MOD. *markobáꝝ*, oït a Artesa de Segre per Casacuberta (c. 1920), i a Cabanabona per Cor. 1931.

DOC. ANT. 1071: *Castello de Marcouallo* (Miret, *Castellbó*, 353); 1202: *Marchovad* (Miret, *TempleH*, 209); 1359: *Mercenau* (*CoDoACA* XII, 24) (llegiu *Mercouau*).